

Εισαγωγή

Μία από τις πιο μυστηριώδεις, ενδιαφέρουσες, καλοδεχούμενες και χαρούμενες μορφές των χριστουγεννιάτικων γιορτών είναι αυτή του Άη Βασίλη.

Έχω ακούσει, κατά καιρούς, γονείς οι οποίοι, επικαλούμενοι την αναγκαιότητα ύπαρξης μιας -όπως λένε- πιο ειλικρινούς και «προοδευτικής» στάσης απέναντι στα παιδιά, από την πλευρά των ενηλίκων, θεωρούν πως είναι υποκριτικό, από τη μία, να εκπαιδεύουμε τα παιδιά μας στο να λένε την αλήθεια και να μην ψεύδονται και, από την άλλη, να επιμένουμε στην ύπαρξη του Άη Βασίλη...

Κάποιοι άλλοι, πάλι, ενώ ανησυχούν για την ύπαρξη φανταστικών φίλων στο παιχνίδι των παιδιών τους, ζητώντας ακόμα και τη γνώμη κάποιου ειδικού για αυτό, συνεχίζουν να υποστηρίζουν την ύπαρξη του Άη Βασίλη, λέγοντας στα παιδιά τους πως θα έρθει και αυτή τη φορά, φέρνοντας τα δώρα που επιθυμούν. Ποια απάντηση θα μπορούσαμε να δώσουμε σε αυτούς τους γονείς;

Η σημασία της φαντασίας και του μαγικού τρόπου σκέψης

Η φαντασία σχετίζεται άμεσα με και διαχειρίζεται τις εμπειρίες που έχει μέχρι την εκάστοτε δεδομένη στιγμή το παιδί, μετουσιώνοντας και οργανώνοντας τις σε νέους συνδυασμούς. Όταν οι εμπειρίες του παιδιού δεν επαρκούν για να βρουν σχέση ανάμεσα σε αιτία και αποτέλεσμα, τότε το παιδί προσφεύγει - διαμέσου της φαντασίας και του μαγικού του τρόπου σκέψης- σε μη ρεαλιστικές εξηγήσεις που να εξηγούν, όμως, με κάποιον τρόπο τα ανεξήγητα. Έτσι, λοιπόν, η φαντασία προάγει στο παιδί την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, έχει θεραπευτική αξία και εξασκεί την κοινωνική, λεκτική και κινητική ικανότητά του.

Η φαντασία, μαζί με τα παραμύθια και τους μύθους, -αφού πρώτα καταφέρουν να δημιουργήσουν την απαραίτητη για το παιδί ασφάλεια, στη διάρκεια της εξέλιξής του- εγκαταλείπονται σταδιακά, γιατί τα παιδιά πείθονται μόνο από επιχειρήματα που

αντικατοπτρίζουν το γνωσιακό επίπεδο και τις συναισθηματικές τους ανάγκες. Ένας σημαντικός λόγος που ένα ενήλικο άτομο συνεχίζει να πιστεύει στη μαγεία μπορεί να είναι η πρόωρη απομυθοποίηση του μαγικού τρόπου σκέψης του ως παιδί. Ο μαγικός τρόπος σκέψης βοηθά το παιδί να νιώσει, όπως προαναφέρουμε, ασφάλεια και, όταν αυτή η αίσθηση ασφάλειας δεν δημιουργείται ή είναι ανεπαρκής, παραμένει ο μαγικός τρόπος σκέψης και σε κατοπινές ηλικίες.

Με άλλα λόγια, θα μπορούσαμε να πούμε πως όσο πιο ασφαλής νιώθει κάποιος τόσο ευκολότερα αποδέχεται μια λογική εξήγηση και τόσο μικρότερη είναι η ανάγκη του να καταφεύγει σε παιδικής ποιότητας φαντασιώσεις και μαγικό τρόπο σκέψης για την επίλυση διαφόρων προβλημάτων ζωής ή για την εξεύρεση απαντήσεων σε σημαντικά υπαρξιακά ή μη ερωτήματά του.

Ο λόγος που τα μικρά παιδιά διαθέτουν πολύ πλουσιότερη φαντασία από τους ενήλικες έχει να κάνει με τη μη επαρκώς εξελιγμένη ακόμα ωριμότητά τους -όσον αφορά στο λογικό τρόπο σκέψης και στην κριτική τους ικανότητα-, στην έλλειψη εμπειριών και στην ελλιπή δυνατότητά τους για μία ευρύτερη θεώρηση των πραγμάτων. Οτιδήποτε νέο βιώνει το παιδί, που δεν ταιριάζει στο γνωσιακό επίπεδο που διαθέτει τη συγκεκριμένη στιγμή, εξηγείται με έναν υποκειμενικό τρόπο με τη βοήθεια της φαντασίας. Για το λόγο αυτό, η ικανότητα του παιδιού να μπορεί να φαντασιώνει θα πρέπει να ενθαρρύνεται διαμέσου ποικίλων ερεθισμάτων. Οι διάφοροι μύθοι και τα παραμύθια αποτελούν άριστα μέσα για την ενίσχυση της ικανότητας αυτής.

Η φαντασία υπάρχει σε όλους τους πολιτισμούς από τη στιγμή που αποτελεί γέφυρα ανάμεσα στην εσωτερική ψυχική μας ζωή και την εξωτερική πραγματικότητα, και έχει άμεση σχέση με την περιέργεια. Χωρίς περιέργεια δεν υπάρχει φαντασία και χωρίς φαντασία δεν παράγεται η αναγκαία κινητήρια δύναμη που θα οδηγή κάποιον να θέλει να εξερευνήσει τον κόσμο γύρω του, να μάθει ή να ανακαλύψει νέα πράγματα κ.τ.λ.

Τα παιδιά -προσχολικής ηλικίας τουλάχιστον- δεν είναι σε θέση να αντιταχθούν απέναντι στο μύθο του Άγιου Βασίλη -ή σε οποιονδήποτε άλλο μύθο- γιατί εμπιστεύονται τους γονείς τους και, ταυτόχρονα, βρίσκουν την όλη ιστορία του καλοσυνάτου και

γενναιόδωρου αυτού παππούλη με τα άσπρα γένια, γοητευτική και άκρως ενδιαφέρουσα. Όσον αφορά στο αν τα εξαπατούμε ή όχι, υποστηρίζοντας την ύπαρξη του Άη Βασίλη, η απάντηση είναι κατηγορηματικά «όχι»! Δεν εξαπατούμε τα παιδιά -με την αρνητική έννοια- αλλά τα εισάγουμε στον γοητευτικό και «μαγικό» κόσμο των παραδόσεων και των μύθων που δίνουν χρώμα στη ζωή μας και, ταυτόχρονα, χώρο και λόγο στη φαντασία, στα παιχνιδίσματα της σκέψης και στην καλή διάθεση για κάτι που συνδέεται με μια τόσο μεγάλη γιορτή, όπως αυτή των Χριστουγέννων!

Ο κόσμος των παιδιών -προσχολικής, κυρίως, ηλικίας- εμπεριέχει σε αρκετά μεγάλο βαθμό το στοιχείο του μαγικού τρόπου σκέψης, με τα όρια ανάμεσα σε φαντασία και πραγματικότητα να είναι αρκετά ρευστά, χωρίς όμως αυτό να δημιουργεί, συνήθως, το παραμικρό πρόβλημα στην καθημερινότητα του παιδιού, ιδιαίτερα όταν το ίδιο το παιδί είναι ο ρυθμιστής της όποιας μετάβασης από τον πραγματικό στον φανταστικό κόσμο και το αντίστροφο, κυρίως μέσα από το παιχνίδι του.

Ο Άγιος Βασίλης δεν είναι ένα ψέμα -με τη συνήθη έννοια- αλλά μια μυθική φιγούρα, όπως και τόσες άλλες, ανάλογες των αρχαίων μύθων και των παιδικών παραμυθιών που βοηθά τα παιδιά να ενεργοποιήσουν διάφορες πτυχές του εσωτερικού τους κόσμου και των συναισθημάτων τους σε κάτι που ανήκει στον εξωτερικό κόσμο και, με τον τρόπο αυτόν, να τις κάνουν πιο απτές, κατανοητές και εύπεπτες. Η ιδιαιτερότητα του Άγιου Βασίλη έγκειται στο ότι τα παιδιά μπορούν να του γράψουν ή, με κάποιον άλλον τρόπο, να του γνωστοποιήσουν τις πιο κρυφές και σημαντικές τους επιθυμίες, και αυτός να τις πραγματοποιεί. Διαμέσου αυτής του της στάσης, αντιπροσωπεύει, ως σύμβολο, την αγάπη, την έγνοια, την κατανόηση και τη γενναιοδωρία.

Πρωτοχρονιά

Επίλογος

Η αλήθεια είναι πως ο μύθος του Άη Βασίλη ούτε το σημαντικότερο πράγμα στη ζωή και στην εξέλιξη του παιδιού είναι αλλά ούτε και κάποια αρνητική συνέπεια έχει, αρκεί να μην λανσάρεται ως κάτι που προϋποθέτει προσπατούμενα (για να χρησιμοποιήσουμε έναν όρο των καιρών μας) όπως το να είναι το παιδί υπάκουο, μελετηρό και άλλα συναφή, αλλά να διατηρεί το συμβολικό του ρόλο και να μην αντικατοπτρίζει ή αντιπροσωπεύει την οποιαδήποτε υπερβολή, έναν άκρατο καταναλωτισμό ή την...Coca-Cola. Μπορούμε, όμως, να τον εμπλουτίσουμε, με κάποιον τρόπο, χρησιμοποιώντας τη φαντασία μας, βάζοντας τόσο εμείς οι ίδιοι, ως γονείς, όσο και τα παιδιά μας την προσωπική μας πινελιά και μετατρέποντάς τον, με τον τρόπο αυτόν, σε μάθημα ζωής και με το παιδί σε ρόλο ενεργητικό και όχι σε αυτόν του παθητικού αποδέκτη...

Προσωπικά, θέλοντας να προσδώσω μια χροιά αλληλεγγύης και ψυχικής, κυρίως, γενναιοδωρίας στο μύθο, έλεγα στη μονάκριβή μου πως επειδή κάποια παιδάκια -φτωχά, ορφανά ή με κάποιο σοβαρό πρόβλημα υγείας- ίσως να μην είχαν τη δυνατότητα να ειδοποιήσουν, με κάποιον τρόπο, τον Άγιο Βασίλη για το δωράκι που θα ήθελαν, μπορούμε εμείς -όπως σίγουρα κάνουν και κάποιοι άλλοι- να γίνουμε οι Άη Βασίληδες τους, πηγαίνοντάς τους κάποια δωράκια για να χαρούν και αυτά τις γιορτινές αυτές ημέρες. Αγοράζαμε, λοιπόν, μαζί μερικά δωράκια και τα πηγαίναμε σε

κάποια ιδρύματα παιδιών. Η όλη αυτή διαδικασία έφθασε σε σημείο να της αρέσει περισσότερο και από το δώρο που θα έφερνε στην ίδια ο Άγιος Βασίλης. Αυτή η στάση ζωής την ακολουθεί και μέχρι σήμερα που είναι ενήλικη πλέον. Ο Άγιος Βασίλης συνέβαλε αποφασιστικά σε αυτό...

Εάν κάποιο παιδί, για τον οποιονδήποτε λόγο, δεν πιστεύει στην ύπαρξη του Άη Βασίλη, δεν πρόκειται να ανασταλεί ή να επηρεασθεί -έστω και στο ελάχιστο- αρνητικά ή περαιτέρω ψυχοσυναισθηματική του εξέλιξη ούτε θα καταρρεύσει η κοσμοθεώρηση ή ο κόσμος γύρω του. Απλά, δεν θα μπορεί να χαρεί, στον ίδιο βαθμό όλη τη χαρά και τη γοητεία της γιορτής αυτής, όπως τα παιδιά που πιστεύουν στην ύπαρξή του. Θα είναι κάτι ανάλογο με αυτό που βιώνει, συνήθως, κάποιος που έχει δει μία ταινία, γνωρίζοντας το τέλος της, δηλαδή χωρίς εκείνο το ιδιαίτερο ενδιαφέρον και την ένταση συναισθημάτων που δίνουν χρώμα στο όλο θέαμα.

Επίσης, δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος κανόνας για το πότε πρέπει να αποκαλύψουμε στο παιδί μας την αλήθεια για τον Άη Βασίλη. Αυτό γίνεται, συνήθως, από μόνο του και αποδραματοποιημένα, χωρίς ιδιαίτερο πρόβλημα, καθώς ωριμάζει νοητικά το παιδί. Θυμάμαι πως, όταν ήμουν μικρό παιδί και κατάλαβα πως ο Άγιος Βασίλης δεν είναι αληθινός αλλά κάποιο συγγενικό μας πρόσωπο ντυμένο έτσι, προσποιήθηκα πως συνεχίζω να πιστεύω την όλη τελετουργία γιατί δεν ήθελα να χαθεί εντελώς η μαγεία εκείνων των στιγμών που έδιναν για χρόνια τόση χαρά, ένα ιδιαίτερο χρώμα και άρωμα στη ζωή μας τις γιορτινές εκείνες μέρες και σε εποχές που τα δώρα ήταν κάτι το σπάνιο για τα περισσότερα παιδιά της ηλικίας αυτής...

Ας διατηρήσουμε, λοιπόν, την (ψευδ)-αίσθησή μας για το μαγικό αλλά και την πίστη μας για την αλληλεγγύη και την ψυχική γενναιοδωρία που συμβολίζει ο Άγιος Βασίλης όσο γίνεται περισσότερο γιατί η ζωή μας γίνεται ολοένα και φτωχότερη συναισθηματικά, χωρίς κοινούς μύθους και κοινές στιγμές...

Dr. Σάββας Ν. Σαλπιστής, M.Sc., Ph.D.

Κλινικός Ψυχολόγος Πανεπιστημίου Στοκχόλμης ενηλίκων και
παιδών

Διπλωματούχος Ψυχοθεραπευτής

Βασιλικού Ιατροχειρουργικού Ινστιτούτου Karolinska
Στοκχόλμης